

Schilderswijk,
Den Haag, 2011,
Foto Urbaniahoeve.

Brieven
aan
Multatuli /
Beste
Multatuli

Beste Multatuli,

Over een paar maanden is het anderhalve eeuw geleden dat jij naar deze stad wilde verhuizen. Juni 1860 was het. *Max Havelaar* was twee weken eerder verschenen en de reacties op het boek bleven nog uit. Ongeduldig als je bent, zat je je met vrouw

en kinderen te verbijten in Brussel. Aan Jacob van Lennep schreef je hoe je popelde om naar Den Haag te komen, om zelf eens lawaai te maken: "Ik zal 't doen, ik zal 't doen!"

Van Lennep probeerde je tot bedaren te brengen en antwoordde: "Wat drommel zult gij nu in Den Haag gaan doen? Een standjen schoppen aan den Minister? Pamfletten schrijven? Klagten aanheffen! En dit op een oogenblik nu er noch koning noch IIe kamer in Den Haag is? Wat zal dat een of ander helpen?"

Jij reageerde met drie zinnnetjes: "Hartelijk dank voor Uw geknor. Ik heb U zeer lief. Ik kom niet naar Holland."

En even later ging je toch. Al was het tumult rond de *Havelaar* inmiddels ook al zonder jouw hulp losgebarsten. In de tien jaar die volgden, zou je leven zich onrustig afspelen tussen Amsterdam, Brussel en Den Haag. Ik weet niet of je de Hofstad vandaag nog zou herkennen, honderdvijftig jaar later.

Je woonde op verschillende adressen. Zo logeerde je om de hoek van waar ik dit schrijf, de Openbare Bibliotheek, in Hotel Le Maréchal de Turenne, in de Korte Houtstraat. Als ik er nu in loop, zie ik een sjofel Grieks restaurantje staan: "Athene Palace, Greek Cuisine", naast een grijs overheidsgebouw van afzichtelijk beton.

En je verbleef zo nu en dan in Hotel des Pays-Bas, Logement der Nederlanden, in de Bogt van Guinea. Dat is nu een louche parkje aan de rand van de hoerenbuurt bij Station Hollands Spoor. Of ben je daar nooit vies van geweest? Ook je Amsterdamse geboortehuis, in de Korsjespoortsteeg, is nu omringd door ramen met rode lichten, waar mannen 's avonds hun rondjes lopen, weggedoken achter hun kragen, terwijl halfnaakte negerinnen met hun ringen tegen de ramen tikken.

Maar laten we in Den Haag blijven. De Weduwe van Indië, zoals de stad is gaan heten. Nergens in Nederland kun je op zoveel plaatsen rijsttafels eten of nasi goreng rames, nergens ruik je zoveel ketoembar en djinten uit restaurantkeukens dampen, nergens zie je zoveel halfbloedbediendes in sarong en kebaya of mannen met topi's op borden rondbrengen in ruimtes met donkerhouten lambrisering, wajongpoppen en gamelanmuziek. Zelf woon ik hier nu een jaar of drie en nog steeds zijn er tientallen Indische restaurants waar ik nog niet ben geweest.

De weduwe van Indië heb jij, beste Eduard Douwes Dekker, op allerlei adressen leren kennen. Het langste van allemaal woonde je aan de Zuid-Binnensingel. Iets langer dan een jaar was dat, van februari 1869 tot april 1870. Je ondernam een wat kluchtige poging om hier een

ménage à trois te organiseren met je vrouw Tine en je minnares Mimi, plus de kinderen. Zoals je het huis aan die singel zelf beschrijft, klinkt het paradijselijk: “Voor de deur een vaart, waarin ik van den zomer een schuitje wil hebben. Over de vaart is een weiland, er staan slechts een paar huizen, dus van inkykende overburen is geen sprake.”

Dat is inmiddels wel anders, kan ik je melden. Vanaf de overkant van het water loeren foeilelijke betonflats naar ons. En de Zuid-Binnensingel heeft een andere naam: Buitenom. Buitenom wát, vraag je je natuurlijk af. Geen idee. Het is waarschijnlijk een van die vernieuwingen uit de jaren zestig en zeventig, waarbij alles versimpeld moest worden en niet meer zo elitair mocht klinken als Zuid-Binnensingel.

Buitenom. Ook de huizen hebben zich aangepast: 't zijn kale blokkendozen van rode, iets al te nieuw ogende bakstenen. Ter hoogte van nummer 156 is een koperkleurige gevelplaquette ingemetseld met jouw naam. *Hier stond het woonhuis van Multatuli*. De plaquette is glimmend nieuw: tot een paar jaar geleden hing er eentje met het verkeerde sterfjaar. De gemeente Den Haag had je zomaar twee levensjaren cadeau gegeven.

De ruimte onder jouw gecorrigeerde sterfjaar wordt ingenomen door een groot bellenbord met zo'n zestig knopjes. Van alle namen op de plaatjes ernaast weet ik er maar van één hoe ik hem uit moet spreken (“Aafjes”). Verder wonen hier mensen die luisteren naar namen als Maharani, Rhadharam, Jagessar, Erbudak, Kilicaslan. Behalve meneer Aafjes zal niemand weten wie je bent, laat staan dat ze je werk kennen.

Een vrouw in een zwart gewaad, dat ook haar hoofd en een groot deel van haar gezicht bedekt, stapt langs. Ze trekt een boodschappenwagentje achter zich aan. Uit een geparkeerde auto, waarvan de motor stationair draait, klinkt een driftige discussie in een taal die ik niet versta.

Het water voor jouw huis is er nog. Of je er ook nu nog een schuitje in zou willen hebben, betwijfel ik. Aan de oever ontwaar ik gymmen, plasticassen en een afgedankt televisietoestel. Van het schilderachtige uitzicht aan de overkant is niets over. Het is vervangen door kale straten, die ironisch genoeg, de namen van schilders dragen: Rembrandt, Rubens, Gerrit Dou. Ze zijn vooral opgetrokken uit anonieme nieuwbouw, letterlijk anoniem, want hier staan helemaal geen namen op de brievenbussen, die geduldig wachten op foldermateriaal van Blokker, Xenos, Zeeman en Praxis.

De schotelantennes op de daken verraden stilzwijgend de oriëntatie van de bewoners. Ze halen hun soaps, hun talkshows en hun commercials uit andere continenten dan wat de kabelmaatschappijen doorgeven en wenden zich noodgedwongen tot satellieten buiten de dampkring.

Ja, Eduard Douwes Dekker, ik begrijp dat het je duizelt. Jij bent geboren in het jaar dat Ørsted het elektromagnetisme uitvond (1820) en stierf in dat waarin Hertz de elektromagnetische golven ontdekte (1887). Wat de communicatiemiddelen betreft, evolueerde de mensheid in jouw leven van morsecode naar telefonie. Maak je geen zorgen, het went allemaal heel snel. Twaalf jaar terug wist ik nog niet eens wat een mobiele telefoon was, laat staan een internetaansluiting.

Lopen we nog iets door dan belanden we, even onverwacht als bruusk, in een onheilspellend bedrijvig winkelgebied waar vrijwel uitsluitend mensen met een getinte huidskleur rondstappen. De Hobbemastraat, maar als iemand je zou vertellen dat je door een buitenwijk van Istanbul liep, zou je dat eerder geloven.

Brieven
aan
Multatuli /
Beste
Multatuli

Op veel ruiten lees je vooral Arabische teksten. En als je het wel kunt lezen staat er: Döner-Kebab-Pizza-Kapsalon. Vaak allemaal op één winkelruit. Binnen, in die multifunctionele ruimtes, blijken zich drukke sociale taferelen af te spelen. Families komen bijeen, kinderen spelen, terwijl achterin mannen met scheerkwasten in de weer zijn en allerlei mensen in- en uitlopen om pakketjes en boodschappen achter te laten, of de laatste roddels door te nemen. Precies weet ik het niet, want ook dit gebeurt niet in de taal waar jij en ik min of meer ons beroep van hebben gemaakt, het Nederlands.

Als ik bij de Vaillantlaan rechtsaf sla om terug te keren naar het Buitenom (of zou het dé Buitenom zijn?), val ik midden in een opstootje. Twee, drie politiewagens met blauwe zwaailichten blokkeren de weg. Een ambulance troont iets boven het verkeer uit, dat tot stilstand is gekomen. Dan pas zie ik het: twee auto's, waarvan er een op de zijkant van de ander is geramd. Een buitenspiegel bungelt aan elektriciteitssnoertje, als een afgebroken hand aan een pees.

Op de stoep heeft zich een groepje kijkers verzameld, dames met reusachtige achterwerken en met hoofdhoeken op in felle kleuren. Twee van hen zijn op houten stoeltjes gaan zitten. Hebben ze die speciaal naar buiten gesleept, of zaten ze hier al, in het vroege voorjaarszonnetje, toen het ongeluk plaatsvond?

De aanrijding heeft de mensen in de Schilderswijk uit hun huizen en hun doordeweekse routines gedreven. Bij uitzendbureau Gurel B.V. stapt een jongen van zijn scooter en blijft met een zwarte helm onder zijn arm onbewogen toekijken, als een schildwacht. Bij Zakia ("Marokkaanse damesmode") drukt een gesluerde verkoopster haar neus tegen de ruit, terwijl ze haar telefoongesprek voortzet, en bij de burens, bij Ari Pastenasi ("Turkse Banket") maken drie vrouwen zich los van de etalages met in piramidæes gestapelde blokjes Turks fruit.

De enige die er Hollands uitziet, is een oude man die lichtelijk mankt en die een boodschap-pentasje van de Plus-supermarkt meezeult. Zou dat meneer Aafjes zijn? Mensen als meneer Aafjes zijn de afgelopen weken veel in de publiciteit geweest. Het is namelijk verkiezingstijd, beste Multatuli, en één politieke partij is in opmars door in te spelen op de angsten en de onzekerheden van mensen als meneer Aafjes, die de wijk waarin ze opgroeiden, hebben zien veranderen en zich er niet meer thuisvoelen. Ik volg hem en terwijl hij rondkijkt, hoor ik wat hij denkt: vroeger was dit een buurt waar we elkaar allemaal kenden. Overal touwtjes uit de brievenbus en je fiets hoefde niet op slot.

De politieke partij waar ik het over had, is niet alleen landelijk aan het binnenlopen, maar haalde hier ook in de gemeenteraad bijna de meerderheid. Hun voornaamste wetsvoorstel is een verbod op het dragen van hoofdhoeken door ambtenaren onder werktijd. De Partij van de Vrijheid, noemen ze zich niettemin, en volgens deze PVV zijn alle problemen in Nederland terug te voeren op de toename van immigranten uit moslimlanden. Het is dus een sterke *one issue*-partij.

Een wat? Ja, sorry, Eduard Douwes, het Engels is de *lingua franca* geworden, daar helpt geen moedertjelielief aan. Schrale troost: ook Engeland is zijn overzeese gebieden in Indonesië voorgoed kwijt.

Een *one issue*-partij dus, en jij weet drommels goed wat dat inhoudt. Je hebt zelf op het punt gestaan er een te beginnen. Waarschijnlijk was het vanuit de straat waar ik meneer Aafjes nu aan voorbij zie lopen (hij is het dus waarschijnlijk niet), dat je schreef: "Lieve hemel, zou er geen derde party te scheppen wezen!" – naast de liberalen en de behouders dus – "een party, die eenvoudig de mening voorstond, dat men den Javaan niet moet mishandelen?"

Je kreeg zo weinig stemmen dat de kranten er niet eens melding van maakten. Tsja, had dan maar geluisterd naar Van Lennep. *Wat drommel zult gij nu in Den Haag gaan doen?*

De PVV heeft als enige issue dat het islamitische geloof een bedreiging is voor de westerse vrijheid en dat de massale immigratie uit moslimlanden daarom een halt moet worden toegeroepen.

Ach, politiek. Pas als ik opnieuw voor het huis sta waar jij je eigen schuifje voor de deur wilde hebben, zie ik dat verderop op de singel, verderop op het Buitenom moet ik zeggen, een groene vlag wappert, met drie witte letters: CDA. De christendemocraten zijn vooralsnog de grootste partij in Nederland, en het is ironisch dat ze uitgerekend hier kantoorhouden. Op het Buitenom zijn ze bureaus van de meest beruchte atheïst van Nederland – de eerste Hollander die zich liet cremeren: Multatuli.

Machtige Multatuli, waarom schrijf ik je dit allemaal? Om de lol die het geeft om jou te vertellen wat er in die honderdvijftig jaar met jouw mooie uitzicht is gebeurd? Ook, maar meestal schrijf je brieven niet alleen uit altruïsme, maar ook in de hoop een antwoord te krijgen. Zeker wanneer je ze adresseert aan zo'n eloquent en betrokken man als U ligt het voor de hand dat de briefsteller vrijgeveige, gulle raad verwacht.

Zelfs al weet hij dat hij zich richt tot de onbestaande schim van een dode. Het is allemaal om mezelf de illusie te gunnen dat ik de wereld zie met jouw ogen.

Er schijnen, geduldige Multatuli, tegenwoordig psychiaters te zijn die je online chattend (dat is als een soort regelrechte telegraafverbinding) kunt consulteren. Het resultaat is betrekkelijk verbluffend. Des te meer omdat blijkt dat er helemaal geen psychiater aan de andere kant van de glasvezelkabelverbinding zit, of enig ander menselijk wezen. Een computerprogramma (een robot, zou je kunnen zeggen) stelt onophoudelijk nieuwe vragen, gebaseerd op wat de patiënt zelf aan informatie aanbrengt. *Wanneer was dat precies? Waarom deed je dat? Wat voelde je daarbij?*

Het stellen van de juiste vragen kan dus al een heilzame uitwerking hebben. Met deze brief bedeel ik jou, wijze Multatuli, met de rol van die computer. De rol van de patiënt, dat lijkt me helder, komt de Nederlandse samenleving toe. Via een omweg hoop ik op opheldering. En de hoofdstraat van die omweg is het Haagse Buitenom, waar ik nu nog steeds wandel, ergens tussen jouw woonhuis en het CDA-hoofdkwartier.

Bij nummer negentien blijf ik stilstaan omdat ik een bordje zie met een logootje van een molentje. Daar achteraan de tekst: "Inburgeren? Bel 0900-4440004."

Wat betekent dit nu weer? Het antwoord zal je plezieren, Eduard. In jouw straat is een centrum gevestigd dat de Nederlandse taal onderwijst aan vreemdelingen. Allochtonen, noemen we ze tegenwoordig. Of is het alweer Nieuwe Nederlanders? Volgens cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek bestaat de Haagse Schilderswijk voor negentig procent uit niet-westerse allochtonen. Dat klopt met onze waarneming van zojuist.

En de politiek heeft besloten dat die allemaal moeten inburgeren of integreren, dat ze moeten "meedoen in de samenleving". Daarom hangt hier een bordje met die Hollandse molen met daarnaast de reclameboodschap: "Inburgeren? Bel 0900-4440004." Het is vreemd. Iedereen die weet wat dit bordje betekent, heeft het nu juist níét nodig.

Zo'n raar missertje is een beetje exemplarisch voor de fouten die politici maken in het integratiebeleid. De laatste minister van Wonen, Wijken en Integratie, Eberhard van der Laan,

Brieven
aan
Multatuli /
Beste
Multatuli

schreef, vlak voor ons kabinet weer eens viel, een Integratienota. Daarin staat dat “nieuwe Nederlanders” nadrukkelijker voor ons land moeten kiezen en een “extra inspanning” moeten verrichten en dus op taalles moeten.

Dat werd tijd: al jarenlang weigeren veel allochtonen namelijk op taal cursus te komen, en door gemeenten aangestelde docenten zitten zonder werk. Vorig jaar was er nog bonje tussen gemeentes, taalcentra en ministerie over wie hier de rekening voor ging betalen.

Maar helaas. De taal cursussen blijken nog steeds niet verplicht. In een televisieprogramma beweerde de minister dat hij alleen “een moreel appel” kon doen aan de Nieuwe Nederlanders. Ja, hij zou wel willen, maar van Europa “mag je mensen niet verplichten”. Het kon namelijk weleens discriminerend zijn en strijdig met het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens om alleen nieuwkomers op te schepen met een leerplicht voor volwassenen.

Daarom noemde Van der Laan die taallessen alleen “een morele verplichting tot extra inspanning”. Die zinsnede vat het beleid goed samen. Op het oog lijkt dat stevige taal, maar bij tweede lezing besef je dat “morele” juist elke “verplichting” ontkracht. Dit is geen beleid, dit is zweverige ethiek, en een petrarkistisch oxymoron. Deed de Belastingdienst ook maar een “moreel appel” op ons!

Op de ruïnes van zulk gestuntel bloeit de partij van Geert Wilders. Geen van de andere politici blijkt namelijk in staat om het doodeenvoudige en volstrekt begrijpelijke gevoel te vertolken van mensen die zich niet meer thuis voelen in hun eigen straat. De meeste politici komen met theoretische maatregelen, die dan ook nog eens niet uitgevoerd kunnen worden. En als je vraagt waarom niet, dan verwijst de minister naar Europese regelgeving, iets waar een heel gewone meneer Aafjes uit de Haagse Schilderswijk niets van begrijpt, waardoor al gauw een sfeer ontstaat van “de minister kletst er omheen”.

Ik moet bekennen, beste Multatuli, dat ik zo’n meneer Aafjes goed begrijp. Vorige maand heb ik zelf een huis gekocht in Den Haag en ik ben blij dat dit in een overwegend blanke wijk staat. Ik wil niet ’s ochtends bij de bakker staan waar ik mijn burens niet versta. Ik wil niet in Istanbul zijn zodra ik mijn voordeur open. Ik wil niet wonen in een wijk met veel meer criminaliteit dan elders in de stad. Ik wil mijn vriendin en eventuele latere dochters niet ’s avonds langs groepjes jongens laten lopen die smakgeluiden maken als ze passeren, en “hee schatje” roepen en “hoer” als ze niet reageren. Ik wil mijn zoon niet laten opgroeien in een wijk waar elfjarigen met messen op zak naar school gaan. Ik wil niet dat mijn huis over tien jaar in waarde gehalveerd is.

Het probleem is dat de ministers en burgemeesters die het beleid bepalen zelf in de betere buurten wonen. Ze hebben alleen een vage notie van de sfeer in de Schilderswijk. In verkiezingstijd komen ze altijd even over de Haagse Markt wandelen, omringd door cameraploegen, en delen dan rozen uit en foldertjes en babbelen beleefd met vrouwen met hoofddoekjes op. Mensen als meneer Aafjes lijden volgens hun diagnose aan “onderbuikgevoelens”. Meneer Aafjes moet niet zo zeuren, met andere woorden. Hij moet gewoon wat aardiger zijn voor zijn nieuwe buurtgenoten en blij zijn met die bonte veelheid aan culturen. En anders moet hij in elk geval “respect” voor de nieuwkomer hebben.

Dat is zoiets als tegen iemand die door een ijzige sneeuwstorm loopt zeggen dat hij niet zo moet zeuren en gewoon moet genieten van het fraaie winterlandschap. Of in elk geval “respect” moet hebben voor de natuur. De reactie laat zich voorspellen: laaiende woede.

Zelf schrijf je, waarde Multatuli, dat de Javaan moet worden beschermd tegen de hebzucht van hun koloniale bazen. En dan merk je ironisch op: “Dan nóg vragen wij u, hoe dit beter kan geschieden dan door alle welvaart van dien Javaan te verplaatsen naar 't Willemspark in Den Haag?”

Dat Willemspark is onveranderd. Het is het soort plek waar de heersende bestuurders en politici nu wonen. In jouw tijd woonden er mensen die rijk waren geworden in Indië, zoals de grootvader van Louis Couperus. Of zoals jouw broer Jan Dekker, die in dat gigantische pand aan de Sophialaan nr. 9 woonde (nu een advocatenkantoor).

Nog altijd heet het daar de Indische buurt. In de gigantische villa's in koloniale stijl huizen nu accountants, notarissen, belastingadviseurs, advocaten, ambassades. Er is een Hilton-hotel in aanbouw, en er staat al een filiaal van het Carlton, waar donkere Audi's A3, Jaguars en Lancia's voorrijden op het grint van de oprijlanen. Veel van die wagens hebben CD-nummerborden, corps diplomatique.

Vanuit die moderne tronen en paleizen roepen ze de arme meneer Aafjes in de Schilderswijk op tot verdraagzaamheid, maar zodra er één Turks of Marokkaans gezin zich aan hun bloedeigen Sophialaan zou vestigen, zodra er één Döner-Pizza-Kebab-annex-kapperszaak zou openen aan hun geliefde Willemspark, zouden ze het buurtcomité bijeenroepen voor spoedberaad.

Mensen die iets minder goed wonen dan het Willemspark, maar beter dan de Schilderswijk, beginnen ook steeds meer voor de PVV te kiezen. Hogeropgeleiden die zich uit zulke arbeidersbuurten losgeworsteld hebben en eindelijk hun eigen rijtjeshuis bezitten in een Vinex-wijk: ze stemmen massaal op Wilders. Die lui zijn als de dood dat hun nieuwverworven status weer verloren gaat, dat hun mooie Vinex-wijkje opgeslokt wordt door de aanwas van allochtonen en ze morgen weer terug bij af zijn. Ze zijn op de vlucht geslagen en met een stem voor Wilders slaan ze de deur stevig achter zich dicht.

Van alle politici is Wilders de enige die rechtstreeks het vermoeden van de angstige vluchter en de vervreemde-in-eigen-land vertolkt. Problemen benoemen, heet dat. Maar als we nauwkeuriger kijken, benoemt hij dan inderdaad de problemen?

Over het verschijnsel van de vervreemding en de angst voor statusverlies hoor je hem toch veel minder dan over de gevaren van de islam. Waarom voelt u, hardwerkende autochtone burger, zich zo bedreigd? Door de toestroom van immigranten, juist, maar toch vooral omdat die immigranten een geloof aanhangen dat onze westerse waarden verkettert. Dezelfde ideologie die terreuraanslagen pleegde in Amerika, Spanje en Engeland heeft nu postgevat in de wijk waar u vroeger onbekommerd speelde.

Is dit het benoemen van problemen of eerder het aanpraten ervan? Een groot deel van de moslims is allang niet meer streng of zelfs maar praktiserend gelovig. Godzijdank, zou ik samen met jou, Multatuli, willen verzuchten. Heel veel bezoeken er niet eens meer een moskee, al doen ze nog wel aan de ramadan, ongeveer zoals wij niet meer naar de kerk gaan, behalve voor de kerstmis.

Wilders zegt niet wat iedereen denkt, hij laat mensen denken wat hij zegt. Zijn strategie is het uitbuiten van onderbuik. Hij misbruikt het onbehagen van mensen als Aafjes voor zijn missie tegen de islam.

Brieven
aan
Multatuli /
Beste
Multatuli

Beste Multatuli, jij kwam op tegen het uitbuiten van de Javaan, en ik kan je vertellen: Geert Wilders is de Batavus Droogstoppel van nu. De slachtoffers van zijn even benepen als gewiekste politiek zijn zowel de inlanders als de buitenlanders. Onder het mom van de problemen benoemen, buit Geert Wilders de angst en onvrede van onze inlanders uit voor zijn eigen electorale gewin.

Het antwoord van zijn tegenstanders, vooral van de linkse partijen, is niet overtuigend. Die blijven Wilders tot vermoeiens toe voor de voeten werpen dat je mensen niet zomaar mag “uitsluiten”, een hele bevolkingsgroep zo niet kunt “wegzetten” of “over een kam scheren”. Een povere oppositie. Want het is opnieuw een variant op: ach, geniet nu maar van het sneeuwlandschap. En dat maakt, zoals we zagen, de mensen tot wie ze zich richten alleen maar laaiender.

Om effectief tegenwicht te bieden zul je moeten aanhaken bij het gevoel van Aafjes en de vinexbewoner. Je zult hun vervreemding en hun angst moeten erkennen en een alternatief moeten bieden.

Daar zit denk ik de grootste angel. Want misschien is er wel geen alternatief. Misschien moeten we erkennen dat er nu eenmaal altijd verschillen tussen arm en rijk zijn, dat de pechvogels achterblijven in de Schilderswijk, dat de vluchtelingen uit Noord-Afrika hier vanzelfsprekend tot de armsten behoren en dat de wijk van meneer Aafjes net zomin weer net zoals vroeger kan worden, met touwtjes uit brievenbussen met Hollandse naamplaatjes, als dat ze kan veranderen in hoe ze in jouw tijd was: met over de vaart een weiland zonder “inkykende overbuuren”.

Maar als dat de waarheid is, laat ze *die* dan vertellen, in plaats van ze met hun tegengas juist in de armen te jagen van die Droogstoppel, die ook niet het toverstafje in handen heeft om de tijd terug te draaien.

Bovendien blokkeren Wilders' tegenstanders de kritiek op de islam die wel degelijk mogelijk en wenselijk is. Nu is de situatie zodanig dat je geen kwaad woord over de islam wilt spreken, omdat je anders meteen tot het kamp van de PVV'ers wordt gerekend. Andersom zal elke PVV'er die een keertje iets relativerends over de moslims zegt meteen voor shariasocialist verketterd worden.

Dat is spijtig, want waarschijnlijk is de islamitische cultuur voor *een deel* verantwoordelijk voor de moeizame verhoudingen, maar probeer in de hysterische akoestiek van onze publieke arena zo'n genuanceerd geluid maar tot klinken te brengen.

Probeer maar te vertellen dat het wederzijdse wantrouwen tussen allochtonen en autochtonen bijvoorbeeld *gedeeltelijk* te maken kan hebben met de visie op de vrouw, die in de islam weinig verschilt van die in de Bijbel, waar jij zo geweldig tegen tekeer bent gegaan in je *Ideën*. Het wachten is op iemand uit de moslimwereld zelf, die zich laat inspireren door jouw atheïstische passages. Ze kunnen moeiteloos op de Koran worden toegepast:

“De vrouw wordt weggegeven, verkocht, verruild, uitgeleend als 'n rund. Ja, ze staat *beneden* 't rundvee. Men snijdt haar familiaar in stukken, en gebruikt de brokken van haar lichaam als convocatiebriefjes. En, dit hebben we gezien, Jezus stelt haar *nóg* lager, hij *ignoreert* de vrouw.”

Wat zou het mooi zijn, als er, om maar wat te noemen, een Marokkaanse Multatuli zou opstaan. Misschien gaat hij wel schuil achter een van die tientallen namen op het bellenbord onder jouw gedenksteen aan het Buitenom 156. Daarom doe ik deze brief daar dadelijk in de bus.

Beste Multatuli, ik weet dat jij deze brief nooit zult lezen. En toch geldt hier wat jij zelf over brieven van onbekenden schrijft, opnieuw in de Ideën. Het is een passage die ik maar besluit op te vatten als jouw antwoord:

“Uit alle oorden van ’t land ontvang ’k betuigingen van sympathie en antipathie, vragen om inlichtingen of om toelichting (...) ’t is een ware sneeuwval waaronder men mij begraaft. Ik neem dan ook zeer nauwkeurig nota van alles wat men mij schrijft, hier en daar om de belangrijkheid van de brieven-zelf, en – waar die ontbreekt – om ze te beschouwen als bijdragen tot de tekenen des tijds.

Wie mij schrijft kan verzekerd wezen dat z’n schrijven invloed heeft, al waar ’t dan ook niet juist zulke invloed als hij of zij zich voorstelde. Maar wat het antwoorden aangaat, men bedenke dat ik alleen ben, dat ik strijd voer tegen zeer vele vijanden (...).”

Beste Eduard Douwes Dekker, waarde Multatuli,

Hartelijk dank voor Uw geknor.

Christiaan Weijts

Brieven
aan
Multatuli /
Beste
Multatuli